

Arap Baharı'ndan elde ne kaldı?

Akif Emre, 17 Aralık 2015

<http://www.yenisafak.com/yazarlar/akifemre/arap-bahar%C4%B1ndan-elde-ne-kald%C4%B1-2023640>

Bugün Arap Baharı denilen süreci tetikleyen olayların yıldönümü. Bundan beş yıl önce Tunuslu seyyar satıcının kendini yakmasıyla başladı apolitik “devrim” ateşi. Bir anda Tunus'tan Libya'ya, Mısır'a, Yemen'e yayılan isyanlar, ayaklananlardan çok Batı'yı sevindirmişti sanki. Yıllardır destekledikleri, çıkarlarının hamisi Bin Alilere, Mübareklere karşı özgürlüklerden yana, ezilenlerin safında yer aldı küresel egemenler.

Arap Baharı denilen apolitik devrim süreci tam da postmodern çağa uygun bir isyandı. Büyük devrim anlatısına göre, yıllardır halkına göz açtırmayan despotik tiranlar sosyal medya örgütlenmesiyle iktidarlarını kaybetmişlerdi. Küresel medya kanallarında bir anda gayet demokrat, liberal, çoğulcu, kitlelere dönüşmüştü Doğu'nun durağan az gelişmiş kitleleri.

Büyük heyecanla büyük dönüşümlerin kapısını aralayacağı beklentisiyle Arap Baharı denilen ayaklanmalara yaklaşım tarzında bile oryantalist bir koku, renk hâkimdi. Araplar nihayet kendi kaderlerini ellerine almışlardı, uyuşukluğu atıp değişimden yana kitlesel tavır koymuşlardı.

Bu hikayeye göre zaten sıra dışı beklenmedik bir hareketlenmeydi ve bunu tetikleyen gerekçeler, öncüller ve hedefleri de ancak liberal Batı değerleri ekseninde olabilirdi. Baştan ne olması gerektiği tayin edilen ama her tür politik tavrıdan yoksun bir devrim hikâyesiydi anlatılan.

Evet, insanlar baskıcı dikta rejimleri altında eziliyordu. Ya tek parti yönetimi yahut askeri diktatörlükler altında ciddi özgürlük sorunları vardı. Dünyanın en zengin doğal kaynaklarının üstünde gezindikleri halde en adaletsiz gelir dağılımı ve fakirlik söz konusuydu. Siyasal taleplerin karşılanması ve siyasal meşruiyet sorunları vardı. Sahip oldukları zenginliğin sahibinin kendileri mi yoksa küresel sistemin baronları mı olduğu sorgulanıyordu. En başta İslami hareketler ve diğer siyasal akımlar baskı altındaydı ve yeraltına itiliyordu. Ciddi bir İsrail sorunu vardı; despotik rejimler İsrail'in varlığını garantilerken kendi halklarına karşı da İsrail korkusu ile statükolarını meşrulaştırıyorlardı.

Tüm bu şartlarda biyolojik ömrünü tamamlayan statükonun yenilenmesi, toplumsal patlamaya dönüşmeden küresel sisteme entegre edilmesi gerekliydi. Bunun için de sistem içi elit değişimi ve biraz toplumsal katılım meseleyi çözebilirdi. Devrim soslu Arap Baharının küresel medya ağlarında bunca rağbet görmesinin, cesaretlendirilmesinin, statükonun elinin kolunun bağlanması sebebi de buydu. Gözünü kırpmadan kitleleri yıldırabilen Bin Ali ve Mübarek bir anda yorgun demokrat kesilmişti sanki.

Meydanlara dökülen kitlelerin talepleri, gösteri biçimleri bir devrimden çok apolitik bir ayaklanmaya benziyordu. Örgütlü olmayan, siyasal-ideolojik temelden yoksun, sosyal medya üzerinden örgütlenmiş bir medyatik devrim hikâyesi anlatılıyordu. Bu kadar gevşek, hedefsiz, projersiz yığınların örgütlü devlet mekanizmasını yıktığı düşünülüyordu.

Bin Ali, Suud'a gitmiş geri dönememiş; Mübarek köşesinde eli kolu bağlanmıştı. Direnen Kaddafi olacaktı. Yemen iç savaşa girecek, Suriye'ye gelmeden o dalga kırılacaktı. Suud ve Körfeze uğrama şansı zaten yoktu; zira o bölge kitlesel taleplerle riske edilemeyecek kadar stratejikti.

Arap Baharının geldiği noktada, sistem içi elit değişimiyle sınırlı kalması beklenen hareketlenme kitlelerin temennisinden ibaret kalacaktı. Özellikle Arap dünyasının kalbi durumundaki Mısır'da İslami hareketlerin öne çıkması, Müslüman Kardeşler'in tüm uzlaşmacı söylemlerine rağmen bölge içi denklemde tehlikeli algılanması geçiş sürecini yarıda kesti. Müesses nizamın tüm kurumları ayakta olmasına rağmen siyasetin değişme ihtimali özellikle Suud ve İsrail'i harekete geçirdi. Ve liberal demokrat devrim olarak Arap Baharını alkışlayanlar despotik askeri diktaya selam durmaktan çekinmeyeceklerdi. Tunus'ta ise İslami hareketin uzlaşmayı tercih eden tavrı nedeniyle bir tür koalisyonla elit değişimi sağlanmış görünüyor. Libya'da direnmeye çalışan Kaddafi'nin dramatik ölümü bir yana hala kaos devam ederken stratejik konularda anlaşma sağlanmış görünüyor. Enerjinin Batı'ya akması ve siyasal belirsizliğe rağmen yeni anlaşmaların hemen devreye girmesi gecikmeyecektir.

Arap Baharı, İslami hareketleri alternatif olmaktan çıkararak, küresel sisteme müşteri yapmanın projesi olarak okunabilir. Kitlelerin mahrumiyetini, gerçek taleplerini devrim görüntülü sistem içi değişimle geçiştirme deneyimi başarılı olmadı. Hem bölge içi hem de ülkelerin kendi iç dinamikleri sahte oluşumlara bile izin vermedi. Siyasal alanda toplumsal dinamiklere yol veremeyenler cebri yöntemlerle engellemeyi deniyor. İhvan gibi yapıların başta çekimser durdukları Arap Baharı sürecine heveskâr ve hazırlıksız olarak katılmaları felaketle sonuçlandı. Suudi despotizminin askeri müdahalesi deneyimsiz ve heveskâr yeni yönetimi kıyasıya yanılttı. Masum insanların katledilmesi, zindanlara gönderilmesiyle sonuçlanan askeri yönetim geri geldi. Muhtemelen Türkiye deneyimine heveslenen Mısır İhvanı şartların farkını okuyamadı. Benzer hatayı Suriye de yaşayarak kanlı bir iç savaşa çekildi.

Arap Baharının, yani apolitik devrim sürecinin geldiği noktada enerji ve İsrail denklemine bağlı statükonun değişmediği ama Suriye, Yemen gibi jeostratejik alanlarda küresel askeri müdahaleye zemin hazırladığı bir vakıadır.